

Kauko Sipponen : Lausunto hallituksen esityksestä 106/2009 vp laiksi
ampuma-ase lain ym. lakien muuttamisesta

Muutaman vuoden sisällä Suomessa on sattunut pomminräjähdys Myyrmäen ostoskeskuksessa sekä koulusurmat Jokelassa ja Kauhajoella. Tekijänä on ollut nuori henkilö. Laajaa kansalaiskeskustelua on käyty tiedotusvälineissä, kokouksissa ym. Miten tällainen on mahdollista, olisivatko tämänkaltaiset tapahtumat tulevaisuudessa estettävissä?

Monet pitävät tekijöitä eri tavoin häiriytyneinä. Toiset muistuttavat joukkotiedotusvälineiden pursuavan väkivaltaa sekä tarjoavan mahdollisuuden esitellä omalla nimellään tuhoisia ajatuksia saaden ohjausta ja kannatusta. Tragedioiden syistä ja estämismahdollisuuksista ei kuitenkaan olla lähimainkaan yksimielisiä. Ennakovalvonnassa halutaan välttää George Orwellin ajatuspoliisia.

Tapahtumat ovat saaneet yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta vastaavan sisäasiainministeriön valpastumaan ja etsimään lisää keinoja julkiselle vallalle turvallisuuden ylläpitämiseksi. Tavallisesti oppia haetaan myös ulkomailta. Hyviä vertailukohteita löytyy esimerkiksi Yhdysvalloista ja Saksasta, joissa koulusurmat jatkuvat viranomaisien ollessa ymmällään. Yhdysvalloissa on alettu turvautua turvamiehiin kouluissa.

Yhdysvalloissa voimakkaasti lobbaava ja muutenkin vaikutusvaltainen Rifle Association pitää aseiden kantoa ja käyttöä kansalaisen perusoikeutena suomalaisesta näkökulmasta varsin pitkälle. Yhdistys huomauttaa, että ase ei sinänsä tee tuhoa vaan sitä käyttävät ihmiset. Tällä väitteellä on prima facie merkityksensä, vaikka siitä ei tehtäisi yhtä pitkälle meneviä johtopäätöksiä kuin yhdistys .

Ensi sijassa olisikin pyrittävä vaikuttamaan aseiden käyttäjiin ja heidän ympäristöönsä. Tämän ohella on harkittava toimenpiteitä aseiden käytön rajoittamiseen tai kieltämiseen. Lisäksi on tutkittava, olisiko tehtävä muita muutoksia ampuma-aseita ja -tarvikkeita koskeviin säännöksiin. Hallituksen antamaan aselain (1/1998) muutosehdotukseen sisältyy em. toimintoja sisältäviä keinoja.

Hallituksen esityksen mukaan kyseessä on tietyn direktiivin täytäntöönpano, joskin myös kansallisessa ampuma-ase-laissa on muutostarpeita. Esitykseen sisältyvässä selostuksessa esityksen pääasiallisesta sisällöstä tai yleisperusteluissa ei puhuta lainkaan tapahtumista Suomessa eikä niiden aiheuttamasta mahdollisesta lainsäädännöllisestä muutostarpeesta. Yhteiskuntakeskustelussa kansalliset tarpeet ovat olleet kuitenkin olleet täysin dominantteja. Esityksen tarkoituksena on aseturvallisuus - mitä se lieneekään - kun kuvittelisi, että se olisi kansalaisten turvallisuus. Kansalaisten perusoikeuksiin viitataan hallituksen esityksessä vasta kun selostetaan esitysluonnoksesta saatuja lausuntoja. Hallituksen esitys on vastaus YK:lle ja EU/EY:lle, mutta onko se vastaus tapahtumista Suomessa aiheutuneille säätelytarpeille?

Aselainsäädännön ym. säädösten uudistushanke asetettiin syyskuussa 2008. Ensimmäinen vaihe on meneillään, toinen vaihe päättyy vuoden 2010 lopussa. Eikö tarvita myös kolmatta vaihetta, mikä käsittelee aseiden tarvetta ja merkitystä sekä varsinkin median välivaltaohjelmien ja nettikeskustelujen vaikutusta kansalaisten turvallisuuteen? Tämän vaiheen vetovastuu sopisi sisäasiainministeriön ulkopuolelle.

Teräaseella tehdään yli kaksi kertaa enemmän henkirikoksia kuin ampuma-aseella. Nuorten tekemät henkirikokset ovat vaikeammin ennakoitavissa kuin vanhempien ihmisten tekemät. Oikeus aseenkantoon ei ole perusoikeus, mutta sitä voidaan arvioida useiden perusoikeuksien kannalta. Kenelläkään ei ole ehdotonta oikeutta ampuma-aseluvan saamiseen.

Seuraavassa tarkastelen eräitä hallituksen esityksen pykälää. Moniin muihin perusoikeuksiin puuttuviin lakeihin verraten on tarkastelu sikäli vaikeampaa, että vaikuttaminen ihmisten mieleen ja käyttäytymiseen on vaikeasti arvattavissa..

45§. Hallituksen esityksessä myönnetään vihdoinkin, että koulusurmat johtivat lainsäädännön uudistamiseen.

Pidän negatiivista yhdistysvapautta erittäin tärkeänä. Yhdistysvapauden perusteoksesta löytyy vain ylimalkaisia tulkintoja negatiivisesta yhdistysvapaudesta (Heikki Halila & Lauri Tarasti : Yhdistysoikeus s.46-47 ja 184-187, Talentum, Helsinki 2006). Tässä tapauksessa negatiivista yhdistysvapautta ei loukattaisi, koska pakkojäsenyys luvanvaraisessa ampumayhdistyksessä

ei koske suoraan yhdistykseen liittymistä, vaan se on liitännäinen haettuun ampuma-aselupaan.

Hallituksen esitystä arvioitaessa joudutaan punnitsemaan eri perusoikeuksia keskenään. Oikeustieteessämme ei ole vielä saatu kehiteltyksi kaikin puolin tyydyttävää punnintamenettelyä, arvottamista. Niinpä on otettava huomioon, että yhteiskunnassa vallitsee vahva paine siihen suuntaan, että koulusurman kaltaisten tapausten estämiseksi olisi tehtävä kaikki voitava vaikka ei kyettäisikään ennalta arvioimaan tarpeellisilta tuntuvien toimenpiteiden tehokkuutta.

Hallituksen esityksessä on varsin yksityiskohtainen esitys säätämisyjärjestyksestä s.79-86. Esityksessä onkin lukuisia kohtia, jotka nostavat esille tämän kysymyksen, esimerkiksi ampuma-aselain 25, 45, 45c ja 106b §:t sekä poliisilain 35§. Niiden perustuslainmukaisuutta käsitellään esityksessä varsin tyydyttävästi eikä aio ryhtyä kertaamaan jo esitettyä. Sen sijaan valitsen toisen lähtökohdan.

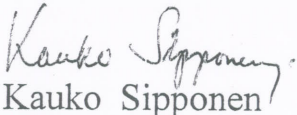
Mielestäni perustuslain 7§:n sisältämä oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen turvallisuuteen on yksityisen kannalta kaikkein tärkein perusoikeus, koska elämän päättyessä ei voi nauttia muistakaan perusoikeuksista. Perusoikeuksien punninnassa 7§:llä on ensisijainen asema. Muihin perusoikeuksiin voidaan puuttua tavallisessa säätämisyjärjestyksessä - ainakin ellei kajota oikeuden ytimeen -, jos käytännön kokemus tai teoreettiset perustelut osoittavat puuttumisen tarpeelliseksi perustuslain 7§:ään sisältyvien oikeuksien turvaamisen kannalta. Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ei kajota jonkin perusoikeuden ydinosaan. Yksilön oikeuksiin puuttumistavat ovat samantyyppisiä kuin monissa muissa yhteyksissä, joissa niitä on pidetty asianmukaisina. Ilmeisesti ne ovat tällä hetkellä sopivimpia tiedossa olevia keinoja perustuslain 7§:n sisältämien oikeuksien turvaamiseksi. Yhteiskuntakeskustelua ja asiantuntijakeskustelua seurattuaan tulee siihen tulokseen, että varmaa vakuutta niiden vaikuttavuudesta ei ole saatavissa. Kuitenkin on yritettävä.

Lakeihin esitetyt muutokset ulottavat vaikutuksensa laajojen kansalaispiirien harrastuksiin. Riistana ammutaan kuluvana vuonna noin 450.000 sorsaa, 270.000 jänistä ja 50.000 hirveä. Kun Lapissa aseiden määrä suhteessa asukaslukuun on 60%, vastaava luku Etelä-Suomen läänissä on 20% (Jouni Tikkanen : Nyt puhuvat aseet (Helsingin Sanomat kuukausiliite lokakuu 2009 s. 82). Maamme puolustuksen kannalta on hyödyksi, jos maassa asuu asekuntoista ja aseiden käsittelyyn tottunutta väkeä. Minulle on jäänyt epäselväksi, miksi ikärajoja ehdotetaan korotettaviksi 20 vuoteen. Suomalainen saavuttaa äänioikeuden

eli tärkeimmän valtiollisen oikeuden 18 vuotiaana ja perehtyy aseiden käyttöön asevelvollisena suunnilleen samassa iässä.

Ammunnan harrastajien suuren määrän vuoksi ampuma-aselain muuttaminen esitetyllä tavalla saattaa kasvattaa byrokratiaa huomattavasti, mihin esityksessäkin viitataan. Lisätyt muodolliset vaatimukset eivät kuitenkaan saisi aiheuttaa harrastajille lisää hankaluuksia ja viivästystä. Voidaanko luottaa siihen, että valtio tuottavuusohjelmineen asettaa tarpeeksi resursseja mahtavan lupa-, lausunto-, tarkastus-ym. järjestelmän pyörittämiseen kunnolla? Mahdollisista epäilyistä huolimatta muutosten lykkääminen ei käy yhteiskunnallisen tilanteen takia päinsä.

Helsingissä 6 päivänä lokakuuta 2009.

Kauko Sipponen

OTT, VTK, kansleri

Niemenmäentie 3 G 63, 00350 Helsinki